

DEFORMIRANO NAGRAJEVANJE

Z enakimi občutki kot svojih otroških let se spominjamo tistih prvih povojnih let, ko smo z velikim zanosom in ponosom odpravljali posledice okupacije in začeli ustvarjati novo socialistično družbo. Takrat smo se (ne da bi se tega zavedali) vse preveč predajali čustvom in skoraj magičnemu vplivu množice, a vse premalo razumu. Danes, ko je vplivnost množice zamrla, čustva pa je skoraj v celoti nadomestilo na denar usmerjeno razumništvo, je naše razočaranje nad ljudmi toliko večje. Sedaj vemo zagotovo, da smo preveč naivno verjeli, da se bo človek že samo zato, ker upravlja z družbeno lastnino, ker je nagrajevan po opravljenem delu in ker sam odloča o zanj najbistvenejših zadevah, tako socializiral, da bosta samoljubje in egoizem v njem za vedno zamrla. Morda se je prav pri uveljavljanju nagrajevanja po delu najbolj očitno pokazalo, kako stopnja človeškega samoljubja in solidarnosti zaostaja za tistim, kar smo si zadali kot dosegljiv cilj še za našo generacijo.

»Vkasomur po negovem delu« smo kot osnovno načelo socializma proglasili tudi v naši družbi. Verjeli smo, da bo to načelo dovolj spodbudno učinkovalo na ustvarjalne sposobnosti ljudi, da bi tako čimprej ustvarili pogoje za izobilje dobrin vsake vrste (ne samo materialnih), to pa je, kot vemo, pogoj za komunistično družbo, v kateri bo veljalo načelo »vsakomur po njegovih potrebah. Izkazalo se je, kot že dostikrat v zgodovini človeštva, da družbena zavest človeka zaostaja za stvarnimi družbenimi pogoji.

Neurejena družbena merila za vrednotenje dela ter delitev preseženega dobička in razne druge prednosti, ki si jih je po takih ali drugačnih zvezah priborilo to ali ono podjetje (uvozne olajšave, investicijski krediti, potrošniški krediti, itd.) so samo nekateri od izvorov deformacij nagrajevanja po delu. Premetenost, dobre poslovne zveze, monopolni položaj na tržišču in ipd. so nagrajevanje po delu pretvorili v nagrajevanje po poslovni premetenosti. Odgovorni politični in gospodarski činitelji so ob vseh teh pojavih ostali več ali manj neprizadeti. Le takrat, ko so

se stvari v tej ali oni panogi zaostrele, so se začeli zavzemati za družbeno intervencijo. Od zelo »resnih in zavzetih« teženj, da bi te nepravilnosti odpravili, je minilo nekaj let, toda družbene intervencije ni in izgleda, da je ne bo. Mogoče bodo namesto te, zadevo rešili samoupravni dogovori, ki so sedaj kot vse kaže, zadnja politična moda.

Ker teh stvari družba ni urejala, smo se že skoraj navadili na to, da imata snažilka in učitelj enake osebne dohodke in da je zaslužek priučen pi-sarniške delavke v poslovno učinkovitem podjetju enak osebnemu dohodku direktorja ne čisto najmanjšega podjetja nekje na podeželju. Menda vse te razlike dopuščamo zaradi dohodkovnega sistema, v katerem delovna sila nima svoje stalne cene. Ta se namreč po tej teoriji oblikuje sproti, to je v odvisnosti od ustvarjenega dohodka in ima zato v vsakem podjetju in obratnem obdobju drugačno ceno. O tem, kako in kdo je ustvaril dohodek, se pri tem ne sprašujemo, ker predpostavljamo, da je nastal zaradi večje produktivnosti, čeprav iz izkušenj vemo, da po navadi tam, kjer ima delovna sila visoko ceno, temu ni tako.

Ker se po izvorih visokega dohodka ne sprašujemo, se moramo toliko bolj ubadati z vprašanji družbenega razlo-jevanja, nezanimanja za urejanje družbenih zadev, mladinskega prestopništva, prostitucije, prevelikega bogatenja in na drugi strani bede ter z mnogimi drugimi vprašanji, ki ugledu našega socializma samo škodujejo.

Mislím, da ni dovolj, če politiki in ideologi z velikim pompom razglasijo neko vodilno načelo in nato ostajajo brezbrizni ob vseh pomanjkljivostih, ki se pojavljajo pri njegovem uresničevanju. Baje ne reagirajo na take deformacije iz čisto načelnih razlogov, četudi so napake tako očitne, da spodbujajo načelo do take mere, da začenjajo ljudje izgubljati zaupanje vanj. Takega nezaupanja je nagrajevanje po delu že dalj časa deležno. In če ne bomo z družbeno intervencijo odpravili določenih slabosti, bodo temu načelu verjeli le še tisti, ki so ga spretno izkoristili za svoje osebno bogatenje.

Franc Križaj

Lepo je biti mlad

Kako sledimo ustavnim spremembam

Vprašanje, ki ga je poslal I. E. in je bilo brez odgovora objavljeno v prejšnji številki STIK-a, najbrž ne zani-ma samo njega. O XV. ustavnem amandmanu je blo zadnje tri mesece v časopisih in RTV toliko komentarjev, da človek nehotе pomisli, da je vse že popolnoma jasno, da vsakdo do potankosti ve, zakaj gre. Pa le ni tako! Najbolj jasno bo to postalo, če na kratko razložim vsebino.

XV. ustavni mandma spreminja tisti del ustave SFRJ, ki zajema upravljanje v delovnih organizacijah, organe upravljanja in vse neposredne oblike, kot

Dedek Mraz, daj mi...

so zbori delvnh ljudi, referendum, volitve in podobno. Ker je bil o volitvah organov upravljanja sprejet poseben zakon, je bilo treba po izglasovanem XV. ustavnem amandmanu spremeniti tudi ta zakon.

Zelo kratek je postal. Med pomembnejšimi zadevami so v njem le volilni postopek za volitve članov delavskega sveta in njihov odpoklic, nič več ni upravnega odbora kot kolektivnega in direktorja kot posameznega organa upravljanja. Zakon, morda ne

dobesedno, le pravi, da so v delovni organizaciji poleg delavskega sveta lahko še drugi kolektivni in posamezni izvršilni organi upravljanja.

Koliko jih bo, kako, odnosno po kakšnem postopku se imenujejo in kakšne bodo njihove pristojnosti, pa je stvar, odnosno odločitev delovne organizacije, ki mora to svojo odločitev vnesti v Statut.

Pristojnosti delavskega sveta določajo najrazličnejši zakoni (zgolj v informacijo naj jih nekaj naštejemo: zakoni o podjetjih, delovnih razmerjih, sredstvih, narodni obrambi in podobno) in sama ustava, po kateri le delavski svet sprejema vse splošne akte in odloča o vseh drugih zadevah, ki imajo pomen splošnega akta (npr. gospodarski plan). Vse izvršilne naloge v zvezi z že sprejetimi splošnimi akti ali gospodarskim načrtom pa se s Statutom prenesejo na kolektivne ali posamezne izvršilne organe.

Časopisne ali druge javne razprave se pravzaprav vrtijo okoli tega, kako naj bodo sestavljeni, odnosno kdo naj bo v kolektivnih izvršilnih organih. Mislím, da smo se po teh uvodnih vrsticah že znašli tam, ko lahko ugotovimo, da kolektivni izvršilni organi pomenijo, vsaj v poimenovanju — če že ne z vsemi pristojnostmi, dosedanjí upravni odbor in komisije.

Ko smo imeli, pri nas in drugje, že sestavljene teze, kako naj bi izgledala nova organizacija upravljanja, so se v javnih informativnih sredstvih pojavile razprave o tem, da niso redki pojavi, ko se v posameznih delovnih organizacijah močno uveljavlja težnja po strnitvi izvršilnih odločitvenih pravic v vodstvu podjetja, morda kolegiju.

V našem osnutku zastopamo načelo, naj bodo v odboru taki naši sodelavci, ki se spoznajo na področje, ki bo pripadalo posameznemu odboru, zraven pa so tudi prizadevni družbeni delavci.

Ko boste brali ta sestavek, Vam bo na razpolago tudi naš osnutek Statuta, zato podrobnosti ne bom opisovala.

Ta kratek zapis skopo našteva pomen XV. amandmaja in nekaj bistvenih novosti, nikakor pa ni izčrpen, odnosno popoln. Tov. I. E. tega najbrž tudi ni pričakoval, kajti toliko že pozna problematiko, da bi podrobnejše opisovanje bilo dolgovestno.

Fanči Žagar

Zavrtnjena pritožba

Ponavadi se člani delavskega sveta sestanejo pred novim letom, da se pogovorijo o delu in uspehih v preteklem letu ter izmenjajo želje za prihodnje.

Tako je bilo tudi letos, vendar je bil tokrat dnevni red nekoliko daljši. Posebno zanimiva je bila točka dnevnega reda — pritožbe na sprejem na delovno mesto obratovodje orodjarne. Neizbrana kandidata, ki sta ustrezala zahtevanim pogojem iz razpisa, sta ugovarjala na primernost izbora. Oba

sta v pritožbi trdila, da v večji meri izpolnjujeta pogoje za sprejem kot izbrani. V pritožbi sta še navajala pri-stranstvo komisije pri izbiri. Eden je v ugovoru poudaril, da bi bil že skrajni čas prenehati s formalnimi razpisi.

Člani delavskega sveta o primeru skoraj niso razpravljali. Izgledalo je kot da so se že vnaprej odločili in ne potrebujejo več nobenih pojasnil. Od (Nadaljevanje na 2. strani)

(Nadaljevanje s 1. strani)

prisotnih članov so le štirje sodelovali v razpravi in še od teh sta bila dva člana razpisne komisije. Iz same razprave bi si bilo težko ustvariti mnenje o izidu glasovanja, ker pač člani niso povedali svojega mnenja. Vse pa je pojasnila ugotovitev predsednika delavskega sveta, ko je ugotovil, da so člani z glasovanjem zavrnil pritožbi. Verjetno bi moral opraviti težje delo kot samo ugotoviti, če bi hotel vedeti, kakšen razlog so imeli člani, ki niso dvignili rok. Poslužili se niso nobene izmed možnosti, ki so jim bile še na voljo. Tako je bila ob glasovanju tretjina nema.

Mnogo pa so povedali člani razpisne komisije in drugi. To pa predvsem o delu in napakah kandidata, ki je ugovarjal na sklep. Pritožila sta se dva kandidata, pretežni del razprave pa se je sukal okrog enega. Ali ne bi bilo potrebno govoriti celo o treh? Saj so nastopali trije kandidati. Povedati je treba, da vse, kar je bilo povedano ustvarjalnega o kandidatih, je povedal predsednik razpisne komisije. Ostali člani razpisne komisije pa so se preveč spuščali v osebne odnose in so neizbranemu kandidatu očitali večino pomanjkljivosti, ki so se dogodile, ko je bil še v orodjarni. Glavni očitke kandidatu je bil, da je oseba, ki ne more

vzdrževati dobrih, ustvarjalnih odnosov s sodelavci in je njegovo delovno vodilo mnogokrat tudi provokatorsko. Majhne stvari so prikazovali in jih skušali povečati, pri tem pa je manjkalo dokazov, dalo bi se sklepati, da so o tem govorili le zato, ker so bile izgovorjene stvari, ki jih je težko z dokazi oporekati. Če bi nekdo posebej premišljeval o vsem izrečenem, bi lahko prav temu kandidatu pripisal velike sposobnosti, ki so skrite v eni osebi.

Nič kaj bolje ni ravnal omenjeni kandidat. Izgleda, da je največje ogorčenje izval s tem, ko je ob razpisu spraševal člane komisije, kaj menijo o njegovi prijavi. Morda je pri tem računal: »Prijatelje moraš imeti, pa daleč prideš!«. Tako sicer pravi pregovor. Vendar mu je bilo v razpravi povedano, da ti prijatelji obstajajo le toliko časa, dokler vidijo svoje koristi, nato vežejo svoje prijateljstvo drugam. Vsi pa so pozabili, da človek ljubi resnico, čeprav, ko se z njo srečuje, različno reagira.

Prenekateri so računali, da bo osnovna organizacija ZK pri tem posredovala. Zveze komunistov z izbiranjem vodje orodjarne ne bi smeli povezovati, saj nima pravice odločati. Vsi tisti, ki ne mislijo tako so še v času izpred dvajsetih let.

Stane Ritonja

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Nekaj besed o zajamčenem osebnem dohodku

Pravilnik o delitvi osebnih dohodkov pa je poleg možnosti prejemanja doplačil predvidel tudi nekatere ukrepe za primere ponovnega prejemanja doplačil. To je povsem razumljivo in tudi nujno. Neuspešen posameznik je namreč najprej sam zase problem, saj nizki osebni dohodki ogrožajo njegov osebni odnosno družinski standard, preko slabšega prehranjevanja pa ne le njegovo storilnost, temveč tudi zdravstveno stanje. Ker pa so zaradi njegove nizke storilnosti, stroji in delovni pripomočki slabše ali sploh nezadostno izkoriščeni, povzročajo škodo tudi podjetju.

Zatorej predvideva pravilnik o delitvi osebnih dohodkov tole:

Delavec, ki bi tri mesece po vrsti ali petkrat na leto v presledkih prejel zajamčen osebni dohodek, naj bi bil na osnovi ponovnega preizkusa (testa) premeščen na drugo, njegovim sposobnostim ustrezno delovno mesto. V kolikor pa tudi tam ni uspešen, je treba v skladu z določbami pravilnika o delovnih razmerjih sprožiti postopek za prenehanje dela, ker njegove delovne sposobnosti ne ustrezajo zahtevam delovnega mesta.

V zvezi s premestitvami, ki jih predvideva pravilnik in katere naj bi seveda tudi izvajali, pa so se pojavljale določene ovire. Ker so namreč neuspešne delavke že itak bile premeščene v samem obratu in so menjavale različna dela, je preostajala le še premestitev v drug obrat. Možnosti za takšne premestitve za neuspele delavke iz montaže pa takorekoč sploh ni bilo, ker so praviloma bile novinke in mlajše od 18 let, saj bi jih mogli premestiti le v vrtalnico, kjer je dvoizmensko delo, ne pa tudi na stiskalnico ali nekovine, kjer je zaradi troizmenskega dela zahtevana najnižja starost 18 let. Iz obrata stiskalnic so načelno možne premestitve v obrat nekovin (in obratno, v kolikor bi to bilo potrebno).

Do sedaj so bile premeščene le tri delavke. Neka, trajno neuspešna (izred-

na neokretnost in počasnost), mlajša delavka iz montaže, je bila po ponovnih njih brezuspešnih premeščenjih znotraj samega obrata premeščena v vrtalnico, kjer pa tudi ni uspela. Zato ji je bilo svetovano, naj si sama poišče zaposlitev drugod. Ker je uvidela, da pri delu na normo ne more uspeti, si je sama našla ustrezen uk in na lastno željo odšla iz podjetja. Neka druga, tudi mlajša, vseskozi neuspešna delavka iz stiskalnice, je bila končno premeščena v nekovine. Ker tudi tamkaj ni uspevala, saj sploh ni bila voljna in pripravljena delati, ji je bilo nasvetovano, naj si poišče zaposlitev drugod in sama zapusti podjetje, kar je tudi storila.

Neka tretja, zelo neuspešna delavka iz stiskalnice, ki se je v času bivanja v obratu tudi ponesrečila, je bila prav tako premeščena v nekovine, vendar še ni možno presoditi, če bo tamkaj uspevala.

Nekaj neuspešnih delavk s ponovnimi doplačili je na lastno željo odšlo iz podjetja, ker so ugotovile, da jim delo te vrste ne leži odnosno mu niso kos.

Več, do sedaj neuspešnih delavk s ponovnimi doplačili, je zadnje dva meseca doseglo boljše uspehe pri delu, kar kaže, da so verjetno že prebrodile začetniške težave, ki posebej v obratu stiskalnic niso majhne.

Glede na vse zgoraj povedano je razumljivo sorazmerno ugodno stanje doplačil v mesecu oktobru (vplival je tudi visok NEPI!), saj je doplačilo prejele le še sedem delavk, med katerimi pa dveh sploh ni več pri nas (ena je sama odpovedala, druga pa je samovoljno zapustila delo). Prav gotovo se je stanje izboljšalo tudi zaradi okrepitve nadzora nad doslej neuspešnimi delavkami in ponovnih opozoril na možne neugodne posledice nizke storilnosti.

Marjan Matko

Razgovor s tovarišem

Posređujem vam razgovor z referentom za izvoz in uvoz, ki bo letos proslavil tudi 10-letnico svoje zaposlitve v ELMI. Ne samo zaradi tega, ker je ta človek že na zunaj resnejšega videza, pač pa tudi zato, ker v odgovorih na naša vprašanja hoče biti objektivni. bo intervju s tov. Brankom Prhnetom tudi resnejši.

Tov. Prhne, kaj zanimivega nam boste povedali o vaši mladosti?»

Na svet sem prišel pred 47 leti v Novem mestu okrajnemu uslužbencu staro-jugoslovanske državne uprave. Osnovno šolo sem obiskoval v Brežicah, gimnazijo pa v Kočevju in jo končal v Ljubljani. Že v višji gimnaziji sem ilegalno prebiral marksistično literaturo ter pripadal socialistično usmerjeni mladini. S posebnim veseljem sem se poglobljal v študij zgodovine in nacionalne književnosti ter si tako formiral dialektični pogled na družbena dogajanja. S tem znanjem sem spoznal nevarnost fašizma za našo nacionalno neodvisnost ter se vključil kot aktivist v OF ob vstopu na univerzo v Ljubljani. Italijani so gradbeno fakulteto, kjer sem bil vpisan 1941 leta, zaradi močne dejavnosti OF na njej zaprli in od tedaj sem bil terenski aktivist v predelu Šentjakob v Ljubljani do sredine 1942 leta, ko sem bil po zaslugi izdajalcev interniran v Gonars. Po razpadu Italije sem prišel iz internacije ter odšel v Goriška brda k partizanom. Opravljal sem funkcijo komisarja čete in bataljona. Konec vojne pa sem pričakal kot politkomisar mesta Bled in pozneje Radovljice. Leta 1948 sem se zaposlil kot uslužbenec. Leta 1956 pa sem se preusmeril v gospodarstvo ter delal v organizacijskem oddelku tovarne koles ROG. Ta slučajna preusmeritev me je prisilila v študij ekonomike, ob tem pa sem poglobljal še znanje italijanščine, nemščine in francoščine. Rekel sem, da sem se slučajno preusmeril v gospodarstvo. K temu pa je pripomogla knjiga američana Brawna Socialna psihologija industrije. Ta knjiga me je navdušila za gospodarsko organizacijo, psihologijo in sociologijo.

Kako ste se počutili ob tej življenjski preusmeritvi, prej kot družbeno politični delavec in nato kot organizator v gospodarstvu?»

Ni važno zunanje okrasje, ki si ga pridobi človek, pač pa delo in veselje do dela. Zraven tega pa je delo v gospodarstvu prav tako neke vrste politična dejavnost. Delo v organizaciji podjetja sem resnično vzljudil in leta 1960 sem zasedel mesto šefa organizacijske službe v Elmi. Elma je takrat imela 1,5 milijarde bruto produkta in 600 zaposlenih, organizacijsko pa je bila kopija ISKRE.

Moja naloga je bila, uvesti namesto ročnega poslovanja IBM sistem poslovanja v podjetju. Jasno, da so te težnje naleteli na odpor, vendar pa smo do 1963 leta le delali po novem sistemu. To leto smo zaradi internih odporov (tedanjega šefa računovodstva in drugih) opustili ta način in prešli zopet na ročno poslovanje. Po mojem je bil to usoden korak za Elmo, kajti lep slovenski pregovor pravi: »Urca izgubljena, ne vrne se nobena«, kljub temu pa je tedanji vodstveni kader deloma le doumel princip ekonomike, da je tudi Elmi potrebna razširitev in to s pomočjo ugotovitve in organizacijske uveljavitve tehnološke službe in študija dela. Gotovo sem tej utrditvi in razširitvi dal svoj prispevek s tem, da sem te principe zagovarjal in propagiral.

»Kako ste se razumeli z novim vodstvom?»

»Zagovarjal sem in še danes zagovarjam stališče, da prevelike in hitre spremembe škodijo poslovanju ter se

ob nastopu novega vodstva postavil na pozicijo sredine med novim in starim vodstvom. Nisem se strinjal tudi s koncepcijo nove organizacije, ker sem se zavedal, da bo Elma s tem zgubila mnogo kadra, ker se vsi ne bodo mogli hitro prilagoditi nastalim spremembam.

»In potem ste odšli na novo delovno mesto?»

»Da. V zadnjih treh letih sem opravljal posle analitika ter zbiral in urejal poslovne podatke, spremljal gibanje proizvodnje z grafikoni in tabelami in na podlagi tega dokazoval vodstvu podjetja trend razvoja podjetja. Ker ni bilo pravičnega razumevanja do tega dela, ki je zahtevalo preciznost, nisem v njem čutil tistega zadovoljstva, kot bi ga lahko. Prišel sem do kritične točke, ali iščem zaposlitev izven Elme ali dobim novo delovno mesto v Elmi. Sprejel sem delovno mesto referenta za izvoz in uvoz, ki je bilo trenutno izpraznjeno.

»Tovariš Prhne, kako ocenjujete svoj zavzem in v podjetju, in zavzetost v življenju sploh?»

Vedno sem se držal načela: »Ne kaj mora, kar more, to mož storiti je dolžan«. Tega načela sem se vedno skušal držati, vendar pa vplivajo na uspeh tudi drugi faktorji ter zunanji pogoji. Zame je važna zavest, da mi je delo v veliko veselje in dolžnost in moje prizadevanje v duhu čim večjega uspeha za podjetje in družbo.

»Kaj menite o perspektivah Elme doma in na zunanjem tržišču?»

»Mislim, da Elma s svojimi proizvodi ima perspektivo, tendenca k modernizaciji proizvodnje pa me utrjuje v pričanju, da se je vodstvo odločilo te možnosti tudi izkoristiti. Šibke točke imamo v osvajanju novih artiklov in tudi v kadrovski politiki, saj je preveč poudarka na hierarhičnih položajih, specializacija in študij pa je preveč namenjen cilju dviga na tej lestvici in višjemu osebnemu dohodku. Prav tako nam zelo primanjkujejo ekonomski kadri.

Kar pa se tiče izvoza, mi ne moremo biti izvozni proizvajalec. Danes potrebujemo izvoz le zaradi pridobivanja deviz, s katerimi lahko potem nabavljamo reprovizual. Za nas je ugodno poljsko tržišče, mogoče izvoz likalnikov na vzhod in sodelovanje z Rowento. Potrebnost izvoza je danes kljub izgubi ravno radi uvoza reprodukcijskega materiala nujna.

»Kako ste zadovoljni na novem delovnem mestu?»

»Čutim se sposobnega za to delovno mesto zaradi znanja jezikov in ekonomike ter poznavanja podjetja in njegovih proizvodnih zmogljivosti. To delo zahteva celega človeka in zato počasi izgubljam iz vida širšo problematiko podjetja.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Kjer se dotikata vzhod in zahod

LENINGRAD – provinca Moskve

(Nadaljevanje iz 10. številke)

Leningrad je danes drugo največje mesto v Sovjetski zvezi. Nastanek mesta datira na začetek 18. stoletja, ko se je Peter Veliki odločil, da tukaj sedi mesto.

V 17. stoletju je bila Rusija zastarelo carstvo ter kot tako brez ekonomske ali vojaške moči in ni predstavljalo pomembnejše države v Evropi. Konec 17. stoletja je prišel na oblast Peter I. Ta reformatorski car je pričel graditi rusko državo v svetovno veljsilo po vzoru evropske vladavine. Z vojnami si je najprej izbojeval ozemlje do Črnega morja, nato pa še ozemlje Baltijskega morja ter si tako na široko odprl vrata v svet. Iz Nemčije, Francije, Holandije je vabil številne strokovnjake, ki so v Rusiji gradili ladjedelnice, šole, cerkve in dvorce ter učili na univerzah. Za utrditev meje ob Baltiku ter da je pridobil pristanišče, se je odločil, da zgradi ob izlivu reke Neve v morje mesto. Ker je bila zemlja zelo močvirnata so jo najprej izsušili s številnimi kanali, zaradi česar Leningrad močno spominja na Benetke. Za graditev mesta je potreboval mnogo kamena in ker tega ni v bližini Leningrada (takrat Sant Petersburg) je prepovedal v Rusiji zidati s kamenjem. Vse kamenje pa je velel voziti v novo mesto. Ko je bilo mesto zgrajeno, je tu nasiloma naselil bojarje (to so ruski plemiči) s svojimi podložniki ter prenesel pretsolnico iz Moskve. Peter I.

odbili sovražnika, ne da bi le-ta zasedel mesto. Več stotisočim žrtvam je sedaj postavljen veličasten spomenik na Piskarevskem pokopališču kjer večno trepetlikanje plamena iz bakel spremelja akordi žalostinke.

Ko sem si ogledoval znamenitosti Leningrada, se mi je vselej vsiljevala primerjava z Moskvo. Arhitektura Moskve je skozi vse obdobje izrazito ruska, pa najsibo to stari stil cerkva z okroglimi kupolami iz 16. in 17. stoletja ali pa novejši takozvani »stalinovski stil« ogradnih palač iz granita in marmorja, ki s svojimi šiljki kipijo v oblake. Kar nemogoče bi si bilo predstavljati katerokoli od teh stavb kje drugje kot v Rusiji. Nasprotno pa je Leningrad popolnoma evropski in kaj malo spominja na Rusijo. Slog Izakove stolne cerkve je bolj podoben rimski kot pa ruski katedrali. Podobno je tudi s številnimi palačami Petra I. Novejših »reprezentančnih« zgradb pa Leningrad nima — je pač provinca Moskve.

Najlepše, kar je tukaj mogoče videti je gotovo Letni in Zimski dvorec carjev. Letni dvorec je 30 km iz mesta, sredi zelenih gajev s stoterimi vodometi iz zlata in najrazličnejših oblik. Menda se s tolikšnimi vodometi lahko ponša v svetu le še Versailles v Parizu.

V Zimskem dvorcu pa se oko ne more nagledati čudovitih salonov, dvoran, pa sob v čistem zlatu ter podov, sestavljenih iz majhnih deščic najrazličnejših barv v obliki cvetov, in podobno. Skratka, vse kar vidiš, je »raj« in zopet najlepše. Verjetno je najbolj zadela resnico kolegica iz Beograda, ko je dejala: »Joj kako so ti carji in carice znali živeti!«

Mogoče pa se je kateri izmed bralcev vprašal: »Kakšen in kako živi današnji Rus?«

No, poizkusil bom dati odgovor, seveda kolikor sploh lahko po tem, ko sem videl le dve največji mesti Sovjetske zveze.

Imam vtis, da moraš Rusa in Rusinjo pojmovati dvojno; eden je v službi, drugi privatno. O vsakomur, ki je na svojem delovnem mestu, je kaj težko dobiti prijeten občutek. V odgovorih so kratki, dokaj skopi in hladni. V privatnem pogovoru pa so prav prijetni. Policaj na cesti vas bo odpravil, ko ga boste vprašali za pot do hotela, kjer stanujete, z besedami: »Net, ja eto neznajem«. Nasprotno pa bo mimoidoči prav srečen, če vam lahko pomaga poiskati pot. Tudi trgovka vas bo na vprašanje, če imajo ploščo z ruskimi romancami, kratko odslavila »Net«, pač pa vas bo stranka, ki je slišala pogovor, vljudo napotila v drugo trgovino, kjer jo je pravkar videla. Današnji Rus prav rad dobro je in tudi Rusinja rada dobro je (sicer pa, kdo od nas ne?) ter se pri tem ne ozira kaj dosti na linijo. Značilno za prehrano pa je, da je vsak obrok, pa najsi bo to zajtrk, kosilo ali večerja, sestavljen iz cele vrste jedi. (Tudi do sedem ali osem jedi). Rus in Rusinja sta zelo disciplinirana in zelo rada sfojita v vrsti, pa četudi sta samo dva čakajoča. Zaradi dolgih vrst bi človek pač sklepal, da si vsak Rus in vsaka Rusinja lahko kupi vse, kar je napredaj. Izgleda pač, da je kupna moč prebivalstva mnogo večja, kot proizvodna zmogljivost industrije.

Mlad Rus in Rusinja se ogrevata tudi za beat glasbo in mini modo. Na tovariškem srečanju z komsomolci so prav pridno »šejkali«. Rus in Rusinja živita zelo moralno, saj ni nikjer na cesti opaziti parčkov, ki bi se vodili pod roko ali bili objeti preko ramen, kaj šele, da bi se kljunčkali. In tudi vrata mestnih parkov se zapirajo že pol ure po sončnem zatonu. Seveda pa

prej paznik s piščalko in besedami: »Tovarišči, pajdjom!« sprazni klopce. (Oh, kako nehvaležno delo!)

Rus in Rusinja za živita tudi zelo pošteno.

Na mestnih trolejbusih, tramvajih in metrojih ni sprevednikov. Vsak sam spusti v odprtino pri blagajni zahtevane kopejke ter si vzame kontrolni listek. (Kako lepo bi bilo, če bi to hotel delati tudi naš človek; menda potem Ljubljani Transportu ne bi bilo potrebno vsako leto zviševati cen). Takšna se torej nudi Sovjetska zveza današnjemu turistu. Težko jo je dojeti takšno, kot je bila in naj bo oziroma naj bi bila včeraj, danes, jutri ... le čas ji meri daljno in široko stran.

Zraslo je novo mesto.

Ko smo se vračali proti domu, smo se bežno ustavili tudi na Poljskem. Glavno mesto Varšava je dokaj zanimivo za današnjega modernega turista, ki si hoče ogledovati stare cerkve, dvorce, muzeje in podobno. Vsega tega Varšava nima v izobilju, ker je bila med II. svetovno vojno skoraj do tal porušena. Prebivalci Varšave so se dvakrat strahovito uprli fašizmu.

Oba upora sta bila po več mesecih zadušena. Okupator pa je uporno mesto porušil do tal. Ostalo ni niti 20 % zgradb. Graditelji nove Varšave so sicer vse, kar je ostalo, skrbno obnovili. Šli so celo tako daleč, da so neko srednje veliko cerkev, ki je po naključju ostala cela v sicer v popolnoma po-

rušeni židovski četrti, premaknili za 20 metrov tako, da so lahko začrtali novo široko ulico. Del starega mesta pa so zgradili na podlagi slik nazaj v takšnega, kot je bil pred rušenjem. Kljub temu pa je Varšava z ravnimi ulicami ter bloki, ki se vrstijo drug za drugim ter so drug drugemu podobni, dokaj pušta.

Posebno doživetje v Varšavi pa je nedeljski koncert Chopinovi skladb v mestnem parku ob skladateljevem spomeniku. Na tem koncertu je vse kar »leže in gre«; stari gospod in gospa ali pa dvajsetletni dolgolasec z rdečo brado, mlado dekle, ki ob zvokih glasbe lovi tople avgustovske žarke v svoj lep obraz, pa družino, ki se vrača od nedeljske maše z verskim listom v roki in mlad vojak. Vse se predaja nežni melodiji, sanjam o sreči in svobodi — v katero je prelihl svoja čustva v tujino pregnani poljski skladatelj. Poljak se ob tej glasbi razneži in aplavz v grlih zamre.

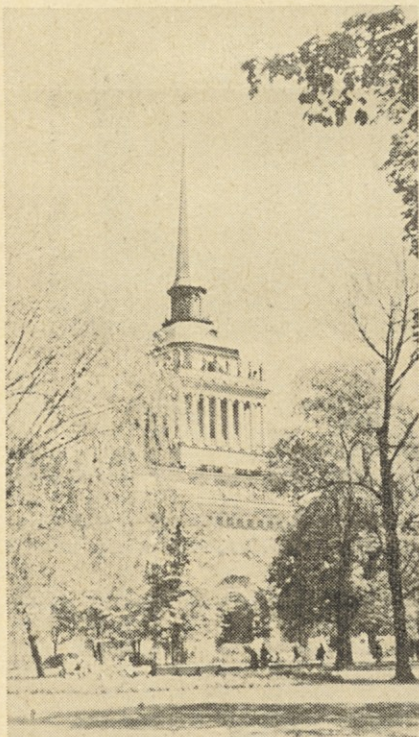
Poslovili smo se od Varšave, kajti čas je priganjal, hoteli pa smo se ustaviti še na Češkem.

ZLATA PRAGA

Prostala dva dneva potovanja izkoristimo še za ogled Prage, to je mesta z zelo bogato srednjeveško preteklostjo, v zadnjem času, pa je v ospredju političnih dogodkov zaradi spora med Češkoslovaško in Sovjetsko zvezo.

Pržani nas sprejemajo zelo gostoljubno. Veseli so našega obiska in na vsakem koraku nas spremlja nasmeh, včasih pa tudi zavidanje. Toda obrzi, ki jih srečuješ na ulici, so zagrenjeni, iz njih gleda skrb, kajti nekaj dni pred našim prihodom so bile v Pragi protiruske demonstracije zaradi česar so po mestu patrolirale vojaške enote.

Pridevek »ZLATA PRAGA« je mesto dobilo v srednjem veku. Takrat, (Nadaljevanje na 6. strani)

Poslopje admiralitete v Leningradu

ali kot mu pravijo — Peter Veliki je vladal takorekoč s sekuro in mečem. Kdor se ni rade volje podredil njegovim naprednim idejam, ga je s silo pripravil do tega. Vsekakor pa je zasnoval veliko sodobno državo in na teh temeljih je dve stoletji kasneje nastala prva socialistična država.

V novejši zgodovini pa je Leningrad tudi odigral zelo pomembno vlogo. Leta 1917 je bil tu zrušen stari ruski režim in je pričela svojo zmagovito pot oktobrska revolucija, zato so mesto preimenovali v Leningrad.

Med drugo svetovno vojno so Nemci obkolili mesto že leta 1941. Obkoljeni leningraščani so se nato 900 dni herojsko branili ter pomladi leta 1944

Črnuški smučarji

Lansko leto septembra je bila na Črnučah ustanovljena smučarska sekcija v sklopu TVD Partizan Črnuče. Pobuda za ustanovitev se je pojavila že leto prej po uspelem tekmovanju, ki so ga pripravili smučarji sami. Zaradi velikega interesa smo se leto pozneje odločili, da ustanovimo sekcijo. S tem je bil storjen prvi korak organiziranega smučanja v Črnučah.

To našo idejo je z odprtimi rokami sprejelo TVD Partizan in nam ponudilo svojo pomoč pri našem nadaljnjem delu.

V našem letnem programu 1969/70, imamo v načrtu poleg drugih nalog tudi enodnevnice izlete v naša smučarska središča. Za te izlete je med smučarji ogromno zanimanja, ker v Črnučah pogoj za smučanje niso ugodni.

Pred kratkim nam je tovarna Elma omogočila prvi takšen izlet, za katerega se ji najlepše zahvaljujemo. Na izlet v Kranjsko goro se je prijavilo veliko število smučarjev. Polovica jih je bilo iz tovarne same. Stroške prevoza je krila tovarna Elma.

Z izletom je omogočeno smučanje tudi tistim, ki si ga sami ne bi mogli privoščiti. Znanje in interes za smučanje s tem neprestano narašča, kar je naš cilj. V bodoče si želimo še tesnejše povezave s tovarno Elma. Sodelovanje lahko pripomore k nadaljnjem razvoju smučarske sekcije Črnuče-Tabor in popularizaciji smučanja med mladimi smučarji Črnuč.

Prispevek smučarske sekcije
ČRNUČE — TABOR

Strošek ali skrb za zmanjševanje izgub

Kadar omenimo varstvo pri delu, si običajno predstavljamo kopico nesmiselnih predpisov, zaradi katerih bomo imeli stroške. Žal je res, da najpogosteje izvajamo varstvo pri delu pod pritiskom predpisov, namesto da bi nam bila skrb za varno delo hkrati tudi skrb za zmanjšanje nepotrebnih stroškov in ne nazadnje tudi skrb za človeka. Danes že vsi priznavamo pomen znanstvene organizacije proizvodnje, pri tem pa prav malo vemo, da se tudi sodobno varstvo pri delu bistveno razlikuje od nekdanjega HTV. Poglejmo nekaj splošnih zahtev, ki jih navaja Temeljni zakon o varstvu pri delu (TZVD):

— sodobna tehnična opremljenost z vgrajenimi varnostnimi napravami, mi,

— sodobna tehnologija,
— sodobna organizacija,
— sodobni zdravstveni, socialni in drugi ukrepi.

Če pogledamo našete elemente ugotovimo, da so to isti elementi, kot v ekonomski znanosti, kadar se ukvarja s problemom, kako proizvesti čim več, čim ceneje in s kar najmanj truda. Da je investicija v varstvo pri delu ekonomsko utemeljena, nas lahko navaja tudi dejstvo, da je skrb za varno delo najbolj poudarjena prav v razvitih kapitalističnih državah (primer ZDA, Švica itd.), kjer je glavno vodilo profit.

Švicarski zavod za nezgodno zavarovanje razvršča podjetja v zavarovalne razrede glede na stopnjo varnosti dela. Če neko podjetje ne izpolnjuje varnostnih predpisov, je sankcija raz-

za varstvo pri delu. Povprečen čas raziskave je bil dva meseca in pol.

V času raziskave se je pripetilo v 13 delovnih organizacijah 313 poškodb pri delu, zaradi katerih je bilo izgubljenih 4.505 delovnih dni ali 13,7 dneva na eno poškodbo. Celotna škoda, ki so jo povzročile te poškodbe delovnim organizacijam je presegla 65.500,00 dinarjev, na eno poškodbo pa 209.400 dinarjev.

Pri tem je posebej poudarjeno, da so bile za izračun škode upoštevane najnižje postavke in so bile dejansko izgube večje.

V Elmi imamo doslej registriranih 94 poškodb in zdravstvenih okvar, do konca leta pa bo to število verjetno večje od 100.

S sprejetjem temeljnega zakona o varstvu pri delu so tudi pri nas postavljene osnove (zakonske — žal ne tudi ekonomske) za učinkovit sistem varstva pri delu.

Posebne pomena v TZVD so tista določila, ki opredeljujejo pojem in mesto varstva pri delu:

Varni delovni pogoji se ustvarjajo s sodobnimi tehničnimi, zdravstvenimi, socialnimi in drugimi ukrepi, s katerimi se preprečujejo in odpravljajo vzroki poškodb in zdravstvenih okvar delovnih ljudi pri delu.

Tu bi posebej podčrtal izraz »...s sodobnimi...«, ki zakonito določa, da moramo uporabljati take ukrepe, ki temeljijo na osnovi sodobnih tehničnih, tehnoloških, organizacijskih in drugih znanstvenih dognanjih, ne pa kakršne koli ukrepe.

Mesto varstva pri delu pa določa 5. člen TZVD, ki pravi v prvem odstavku: Organizacija je glavni nosilec nalog in zadev, s katerimi se izvaja in pospešuje varstvo pri delu.

Ker pa naloge delovne organizacije opravljajo posamezni delavci (primer — direktor, obratovodja, mojster, delavec na stroju itd.) so dolžni v okviru svojega dela prevzeti tudi naloge varstva pri delu in so zanje odgovorni. Odgovornost vodilnih delavcev še posebej določa 63. člen TZVD. Napačno je mnenje, da je služba za varstvo pri delu ali pa varnostni tehnik ali inženir sam odgovoren za varnost dela.

Ne smemo prezreti tudi tretjega odstavka 5. člena, ki pravi: Varstvo pri delu se uresničuje in pospešuje vzporedno z organiziranjem in pospeševanjem produkcijskega procesa, tehnološkega procesa in sploh dnevnega procesa.

Iz tega sledi, da je varstvo sestavni, neločljivi del delovnega procesa, racionalne organizacije dela in sploh ekonomike proizvodnje.

Če s tega stališča pogledamo stanje v naši tovarni, dobimo precej razno sliko. Samo en primer: Na stikalnicah delavke ročno potiskajo trakove v orodje za izsekovanje, ali še slabše, že izsekane trakove vlečejo iz orodja. Pri tem ne samo, da že obstojajo naprave za avtomatsko podajanje, celo v tovarni jih že imamo nekaj. Izgovori, da delo s temi napravami ne gre, ne morejo biti opravičilo, ker ga zanika dejstvo, da drugi podobne naprave že uspešno uporabljajo.

Vsem nam je jasno, da ne moremo varnega dela doseči čez noč. Zato pa je nujno, da istočasno z razvojem skrbimo tudi za karseda učinkovito varstvo pri delu. Pri tako velikem porastu proizvodnje kot ga je dosegla Elma zadnja leta, pa se je posebno zaostрил problem prostora (prenatpanost), to pa vodi do poslabšanja delovnih pogojev in večje nevarnosti pri delu.

Da je problem še hujši, ga spremlja še nered. Posebno pereč problem je montaža. Ali se pomena reda in urejenosti res ne moremo zavedati, dokler ne pride do resnejše nezgode?

Primer nezgode, dne 27. novembra v montaži, ko se je sklad kartonskih škafel, napolnjenih s keramiko, težkih 18,5 kg, prevrnil na delavko Matuha Marijo, nam mora biti zelo resno opozorilo. Samo sreča je, da delavka ni utrpela hujših posledic! In če bi jih? Ne upal bi si ocenjevati možnih posledic za tovarno!

V montaži imamo zaradi prenatpanosti: neustrezno razporejena delovna mesta, premajhno širino prometnih poti, premalo prostora na delovnih mestih, neurejena odlagalna mesta. V sedanjem času si lahko pomagamo edino tako, da karseda zmanjšamo količino materiala, ki ga naenkrat postavljamo v montažo, da pazimo na to, da se v montaži ne kopičijo zaloge nedovršene proizvodnje in da se stro-

go držimo reda. Škatle in predali, ki ležijo ali stojijo založeni v sklade ali posamič, okoli delovnega mesta in na prometnih poteh, predstavljajo stalno nevarnost, da se delavke spotikajo in utrpijo lažje ali pa tudi hujše poškodbe. Krivec za poškodbo ni delavka, krivo je neurejeno delovno mesto.

Osebo trdim, da lahko vsako dopuščanje nereda, večjega, kot je nujno potrebno, razvrstimo v dve skupini:

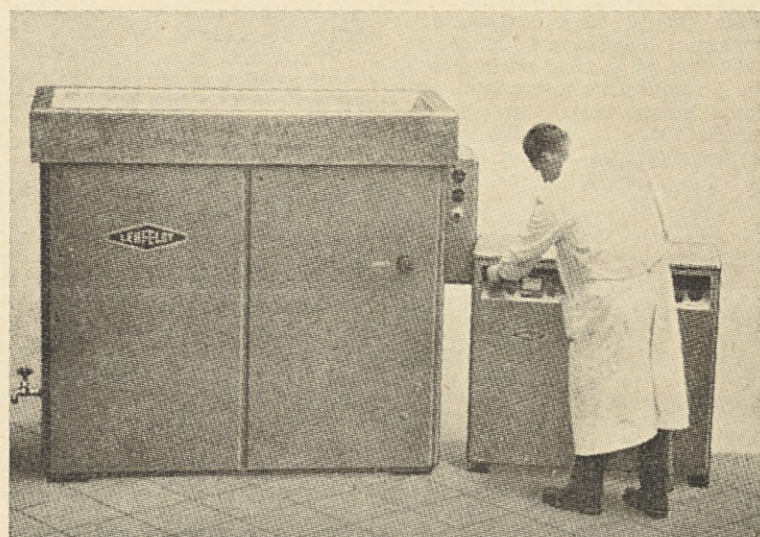
1. Nesposobnost delavcev, ki delo vodijo, če ne morejo doseči reda.

2. Nediscipliniranost, če reda ne uvedejo, pa bi ga bili sposobni uvesti.

Primeri, ki sem jih navedel, so samo za ilustracijo. Namen članka je bil samo opozoriti na pereče probleme varstva pri delu in na škodo, ki jo zaradi tega utrpimo. Prav bi bilo, da bi odgovorni delavci posvetili tem problemom več pozornosti in jih tudi sami reševali, ne pa čakali na nezgode in zahteve po ukrepih.

Alojz Vučnik

Nova pridobitev v galvaniki

Koncem meseca novembra je dobila naša galvanika novo moderno napravo za razmaščevanje z ultrazvokom. To je naprava, s katero se da, do danes poznano, najtemeljiteje očistiti pomaščene in onesnažene obdelovance in tako pripraviti za nadaljno obdelavo.

Naprava deluje v bistvu na zelo preprost način. Zračna energija z nosilno frekvenco 22 KHZ se ustvarja v generatorju in se prenaša preko kabla na posebne magnetne segmente, ki so sestavljeni iz visokokvalitetne magnetne pločvine in nekaj ovojev žice. Ti segmenti so asimetrično razporejeni po notranji površini razmaščevalne kadi in ima vsak izmed njih vplivno področje cca 25 dm². Celotna razmaščevalna kad ima prostornino 200 l. S pomočjo teh segmentov se sedaj zvočna energija spremeni v mehansko, katere s hitro se spreminjajočimi udarci — 44 tisočkrat v sekundi — deluje tako, da odmaščuje in s tem čisti obdelovance. Za razmastilno sredstvo v tej kadi se uporablja 2% detergenta in 98% vode, segrete na 90°C.

S to napravo je naša tovarna zopet pridobila eno izmed popolnejših tehnoloških rešitev v oddelku galvanike. Namesto do sedaj uporabljenih 6 kombinacij razmaščevanja pred galvaniziranjem — n.pr. za kapo Rowenta — uporabljamo poslej samo 3 kombinacije. S tem smo pridobili na času in tako na skrajšanju časovnih normati-

vov, saj odpade pranje v white špiritu, brisanje v žagovini, razmaščevanje v trikloretilenu in kuhanje v detergentu. Zaradi tega bomo tudi na pomožnem materialu — trikloretilen, white špirit in nekateri izmed detergentov — prištedili letno cca 17 milijonov starih dinarjev, ker po novem postopku odpadejo.

Izračun zmanjšanja stroškov zaradi nabave te naprave nam pokaže, da se bo le-ta amortizirala (izplačala) v 9 mesecih, čeprav 141.000 dinarjev, kolikor je naprava stala, ni malo.

Marjan Bergant

Članom kolektiva

Priljubljen izdajo knjižice »Spoznaj se s podjetjem«. Da bi bila le-ta dejanski prikaz življenja članov kolektiva, bi želeli zbrati slike. Predvsem bi rabili fotografske posnetke s skupinskih izletov, posnetke z letovanja v našem počitniškem domu, športnih tekmovanj ipd. Fotografije bomo vrnil, pri objavljeni sliki bo po želji imenovan avtor posnetka.

Fotografije bi želeli imeti do 20. januarja 1970. leta.

Stane Ritonja

Bakelitni oddelek

vrstitev v višji zavarovalni razred. Višina prispevka za nezgodno zavarovanje pa je element, ki bistveno vpliva na konkurenčnost.

Tudi v naših razmerah lahko podjetja nosijo zelo visoke stroške zaradi hujših nezgod, ki se zgodijo zaradi neučinkovitih varnostnih ukrepov. V takih primerih zavodi za socialno zavarovanje v sodnih sporih zahtevajo povrnitev stroškov zdravljenja in eventualne rehabilitacije, temu pa se običajno pridruži še odškodninski zahtevki prizadetega delavca. Taki zahtevki seveda niso majhni, tudi po več deset milijonov.

Ne smemo pa tudi zanemarjati škode, ki jo imamo zaradi poškodb, ki zahtevajo odsotnost z dela en dan ali več in nezgod, ki povzročajo samo materialno škodo. V ilustraciji navajam nekaj rezultatov poizkusnega izračuna stroškov v 13 delovnih organizacijah v Sloveniji, ki ga je izvedel Zavod SRS

Prhnetom

(Nadaljevanje z 2. strani)

»Tovariš Prhne, pravijo, da težko popustite in daste tudi drugim prav?«

»Če nekdo argumentirano nastopi proti mojemu stališču ali projektu — popustim, vendar če je to res argumentirano. Na osnovi znanja, spoznanja in prakse sem si ustvaril svojo življenjsko filozofijo, ki jo poskušam še izpopolnjevati s stalnim spremljanjem dogajanj doma in v svetu.

»Kaj vas moti v odnosih znotraj podjetja?«

»V devetih letih, kolikor sem v podjetju vidim, da se ljudje vse bolj zapirajo vase, premalo pa so prežeti s težnjo k skupnemu cilju. To pogojuje tudi ustvarjanje škodljivih struktur za podjetje. Naloga političnih organizacij je razbijanje teh struktur in opozarjanje vodstva na takšne pojave.«

»Tovariš Prhne, na kaj mislite, da je potrebno opozoriti vodstvo podjetja in vse člane kolektiva?«

»ELMA plove na visokem valu konjunktura, premalo pa mislimo na čas, ko bo trenutna konjunktura popustila. Že zdaj se je potrebno pripravljati na ta čas in ob tem več skrbni posvetiti obratnim sredstvom.

Marjan Horvat

Nekaj misli o kadrovski politiki

Ob prehodu v novo leto je navada, da se nekoliko zamislimo nad prehojeno potjo in da premislimo, kako bo treba delati v bodoče, da bi bil uspeh boljši. To ne velja le za posameznika, ampak za vsako organizacijo, v kateri sodelujejo ljudje. V našem kolektivu bomo uradno to storili potem, ko bodo znani vsaj glavni rezultati poslovanja in takrat bo še čas, da popravimo oziroma prilagodimo naše proizvodne oziroma poslovne plane za leto 1970. Zdi se mi, da ne bo odveč, če se v tej zvezi dotaknem problema, ki nam je v zadnjem letu zadajal mnogo skrbi in ki smo ga na koncu vendarle kolikor toliko zadovoljivo rešili. V mislih imam problem vodilnih in strokovnih kadrov. V letu 1969 smo izgubili tri šefe služb in več strokovnih delavcev. O vzrokih teh odhodov je bilo dovolj govora na organih upravljanja in tudi sicer v podjetju. V tem trenutku je mnogo bolj pomembno, da se ustavimo ob vprašanju, kako smo ta problem rešili.

Kot vemo vsi, smo za večino delovnih mest, posebej vodilnih, poiskali nadomestilo doma, razen enega, in enako smo uspeli rešiti tudi druga delovna mesta.

Sedaj nastopa vprašanje, na katerega bi rad odgovoril, ali naj bo v sodobno vodenem podjetju dviganje lastnih kadrov do najvišjih mest izjema ali pravilo. Moj odgovor je — pravilo — izjema pa nastopi le takrat, ko dejansko ni mogoče najti nadomestila doma. Upanje, da bo mogoče z razpisom zasesti katerokoli delovno mesto ob dovolj visokih osebnih dohodkih je iluzija, ki jo nismo gojili samo pri nas,

ampak živi še v mnogih naših podjetjih. Po izkušnjah zadnjih let se moramo pač tudi mi sprijazniti z dejstvom, da je v normalni rasti podjetja obseženo tudi to, da njegovi najsposobnejši kadri napredujejo od stopnice do stopnice tako daleč in tako dolgo, dokler to dovoljuje rast in napredek podjetja. Podjetje, ki se ne razvija dovolj hitro, izgublja najbolj ambiciozne kadre, ki gredo tja, kjer vidijo večje možnosti napredka.

Naše podjetje se v zadnjem času razvija razmeroma hitro. S tem v zvezi se pojavljajo tudi kadrovski problemi, predvsem v izpopolnjevanju mladih kadrov. Res je, da moramo vsepovsod racionalno gospodariti, res pa je tudi, da moramo svoje vrste dopolnjevati tako, da bomo v primeru potrebe lahko dobili nadomestilo za katerokoli delovno mesto.

Danes smo malone v stadiju, ko smo svoje notranje rezerve izčrpali, saj smo vsem, ki imajo nekaj let službe, dodelili nova delovna mesta, medtem ko so osnovna delovna mesta v tehnologiji, konstrukciji in tudi drugod ostala malone prazna. Te vrste moramo ponovno zapolniti z mladimi strokovnjaki iz šol in jim dati tako možnost ne samo zaposlitve, ampak tudi možnosti za nadaljnje napredovanje.

To bi bila ena izmed nalog v letu 1970, ki ne zadeva samo kadrovske službe, ampak mora postati skrb nas vseh, kajti na hitro uvajanje mladih kadrov lahko vpliva vsak član kolektiva.

Branko Prhne

DOGODKI MESECA

V času od 1. 12. do 31. 12. 1969 so se na novo zaposlili v Elmi:

Rotar Maja, Kralj Danica, Sokač Marija, Mrak Terezija, Trojar Olga, Šuštar Frančiška, Pokrivač Ivanka, Žagar Marija in Kosi Zdenka — v montaži. Črnok Frančiška — v kontroli kvalitete. Baligač Ladislava — v računovodstvu. Čih Katarina in Žagar Marija — v obrat trakov. Praznik Lučka v pomožno službo. Volf Dragan — pripravnik.

V istem obdobju so odšli iz podjetja na lastno željo:

Skok Jožica, Jelenko Ana in Kuzmijak Cirila — iz montaže. Burkeljca Lidija in Polajžar Helena — iz kontrole kvalitete. Vrhovnik Miha in Grmek Franc — iz pomožne službe. Rapelj Anton iz orodjarne. Matak Jože iz avtomatov. Cajhen Viktor iz energetike. Oblak Anton iz računarstva. Mahovlič Ana in Beganovič Marta iz oddelka trakov.

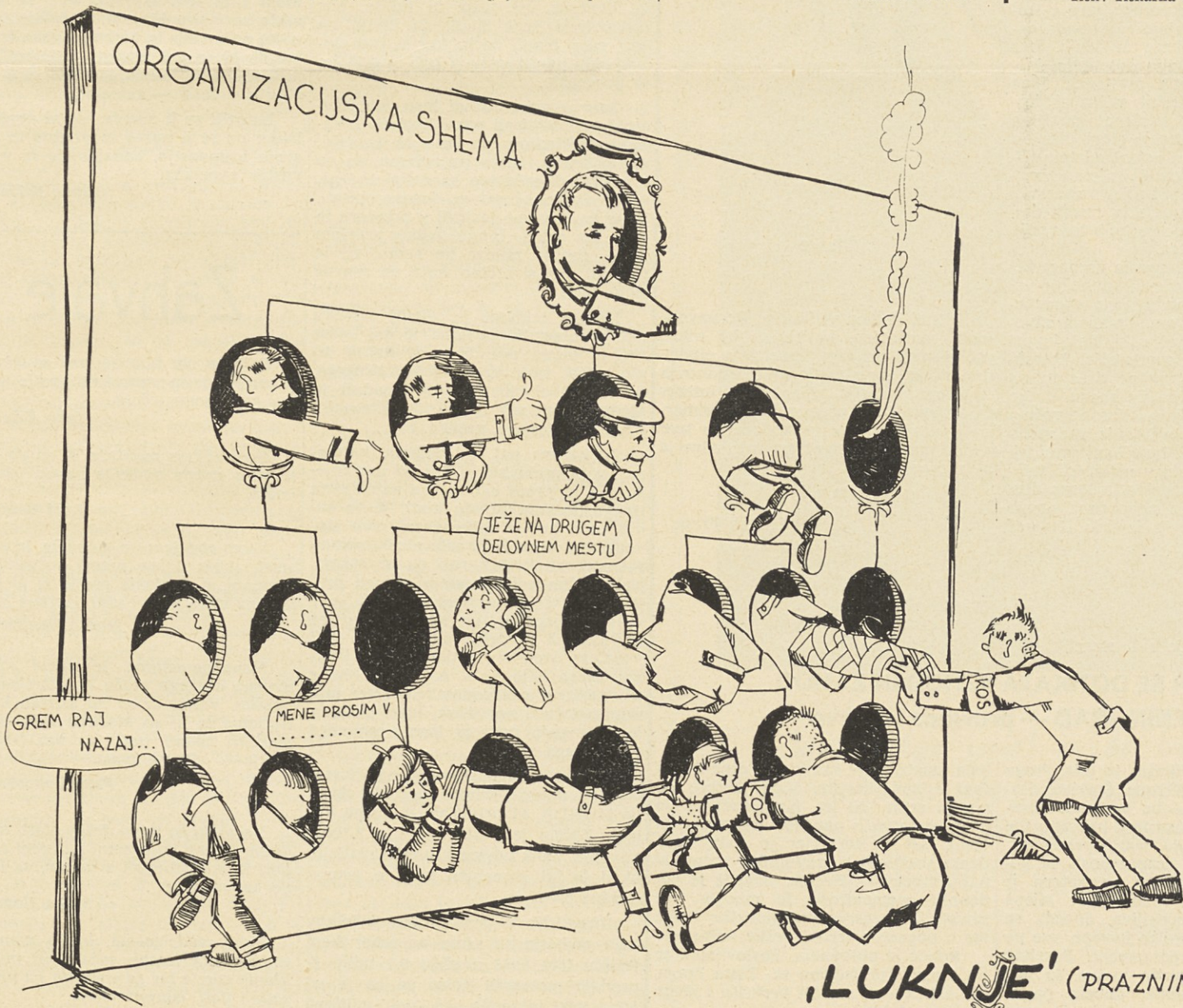
Na odsluženje kadrovskega roka v JLA je odšel Gracelj Anton iz tehnološkega oddelka.

Vladimir Mlinar

Glasilo STIK izdaja delovna skupnost ELMA — tovarna elektromateriala Ljubljana-Crnuče. Ureja ga uredniški odbor, izhaja enkrat mesečno.

Odgovorni urednik: Stane Ritonja
telefon 341-005, int. 66

Tisk: Tiskarna PTT, Ljubljana

Smučarji – previdno

Smučanje je naš narodni šport. Nanj smo ponosni in ne sprašujemo se za leta, ko se podamo na snežne planjave in si nadenemo smuči na noge!

Slika 1

Redek šport združuje toliko lepote in dinamike. Človek se na zasneženih pobočjih naših hribov in gričev ob pogledu na s snegom obložene krošnje dreves in zametene vrhove gora v trenutku iztrga iz utrjujočega tempa današnjega industrijskega življenja. Ure oddiha v takem okolju odtehtajo dneve počitka v okolju mestnega dima in hrupa. Kdor še ni vdihaval kristalno čistega in svežega gorskega zraka, naj to čim prej stori, ker bo sicer ob edinstvenem užitek. Dodaten užitek k temu pa pomeni prijetno drsenje s smučmi po pobočju, kar zavisi od vsklajevanja drsenja in trenja drsnih ploskev smuči po snegu s težnostjo in ravnotežjem telesa.

Obvladanja solidnega in varnega krmarjenja po zasneženih pobočjih ni mogoče primerjati z uspešno opravljenim šoferskim izpitom. Volan in zavora sta dosti bolj pri roki, kot je pri smučanju pravilno ravnotežje. Potrebna so leta vaje pravilne drža telesa pri drsenju s smučmi po snegu, da se doseže varna vožnja. Varna vožnja pomeni popolno obvladanje ravnotežja in s tem hitrosti. Izvežbani smučarji ne drsijo po pobočju v nizki drža telesa, s smučkami paralelno in tesno drugo ob drugi, z eno nogo pred drugo (sl. 1) zato, da lepše izgleda, temveč

zato, da imajo težišče telesa čim nižje, da jim ni potrebno misliti na vsako smučko posebej in da jih sunki naprej in nazaj ne vržejo iz ravnotežja. Kako problematično je drsenje na smučeh v pokončni drža, razkoraku in vzporedno držo nog za ravnotežje, je lahko ugotoviti iz sl. 2.

Za varno smučanje pa ni potrebno samo poznavanje in obvladanje pravilne drža telesa, ampak na smučarja preži še druga nevarnost — utrujenost. Ta ne prizanaša še tako izvežbanim smučanjem. Padec pri smuku z utrujenimi nogami se večkrat konča z mavčno obvezo.

Včasih, ko še ni bilo vlečnic in sežežnic, so morali smučarji veliko hoditi v breg, da so se nato smučali navzdol. To jim je krepilo moč in jih brzdalo v pretivanju z vožnjami. Danes pa marsikateri smučar preceni svoje znanje in moči, se poda z žičnico na taka pobočja, na katerih ne obvlada hitrosti in nezaželjena nesreča je tu!

Slika 2

V Elmi imamo veliko število navdušenih smučarjev, ki jih ne bo nihče več odvrnil od tega športa. V okviru sindikalne organizacije smo ustanovili smučarsko sekcijo, ki naj krepí interes za ta šport in obenem pristaše primerne poučuje, da bo v bodoče na tem področju manj nesreč ter več zdravja in razvedrila.

S m u k !

Novak Franc

RAZMIŠLANJE K ČLANKU:

Množično poneumljanje

Pritisk reklame na potrošnika še nikdar ni imel takšnega obsega, kot ga ima danes. Odslej se ji nihče več ne more izogniti, pa naj bo s tem zadovoljen, naj bo do tega brezbrizen, ali pa naj se nad tem še tako zgraža. Reklamni val prekipeva na ulicah, v časopisih, v radijskih in televizijskih programih, na športnih srečanjih itd. Le redko najdemo obliko človeške dejavnosti, pri kateri ne bi bila prisotna gospodarska ali pa druga propaganda.

Vsekakor pa nosi ta masovni val s sabo tudi izmečke, vendar pa izrazno obliko reklame ne moremo presojati skozi te izpade, oziroma ničvredne primere reklame, pač pa skozi tisto zdravo in pošteno reklamo, ki ima jasno določen cilj in družbeno sprejemljiva sredstva za njegovo realizacijo.

Vsakršna pavšalna ocena reklame kot sredstva »za množično poneumljanje ljudi«, kot to imenuje tovariš Križaj, agresivna in neizvirna, kjer sloni njen dokaz na treh primerih, res ne predstavlja najboljše reklame, lahko škodi prizadevanjem vseh tistih propagandnih delavcev, ki skrbijo za čimboljši plasman proizvodov ali storitev svoje delovne organizacije na konkurenčnem trgu z objektivno in dognano reklamo, jih demoralizira in nehote lahko obrne mnenje kolektiva zoper vsako propagandno akcijo. Ta negativen odnos kolektiva do propagandne akcije pa bi bil v tržnem in ekspanzivnem gospodarstvu, kakršno je naše, v katerem nenehno raste število novih in vse boljših proizvodov, izredno škodljiv, kajti ti proizvodi ustvarjajo življenje vse lažje in boljše, kar zadovoljuje želje ljudi, da živijo na nov, manj trpeči način, ker se tudi duhovnemu udejstvovanju bolj in dalj časa posvečajo.

Gotovo samo zaradi tega, ker imamo pralni stroj ali parni likalnik, s katerim prištedimo na času in energiji, nismo srečni, lahko pa rečemo, da so ti proizvodi sredstvo za nekaj tistega, kar si želimo, česar ne znamo opisati, česar ne moremo locirati v prostoru in času, za nekaj, čemur lahko pravimo sreča, čeprav nikdar ne vemo, ali je to tisto, kar si želimo, kajti mi smo le zadovoljni.

Namen reklame je, nuditi človeku tisti predmet, ki ga nima, ki mu lahko niti ni nujno potreben, pa naj je to pločevina, žica, upor ali kaj drugega, ki mu pa ni cilj, pač pa nazadnje le sredstvo za nek drugi, kvalitetnejši, dejansko človeka vreden cilj.

In kakšna naj bo reklama, katerega sloju prebivalstva naj bo namenjena? Če je danes namenjena najnižjemu izobrazbenemu nivoju ljudi, je to samo zato, ker je izobrazbeni nivo slovenskega naroda žal zelo nizek, namen reklame na kratek rok pa ni vzgoja, pač pa čim večji prodajni učinek proizvodov, ki jih propagiramo. To je v vsakem gospodarstvu, kjer trg regulira ponudbo in povpraševanje in zato tudi v našem. Sredstva za doseg tega kratkoročnega cilja pa v poplavi reklame in množstvu proizvodov iste vrste morajo biti tudi agresivna, kajti drugače je nemogoče priti iz tega vesoljnega reklamnega morja.

Rentabilnost uglaševanja nam izredno lepo pokaže primer japonske družbe HONDA, ki proizvaja motorna kolesa. Začela je poslovati le z 2.700 \$ kapitala, velik odstotek vseh nadaljnjih akcij je bil namenjen prav v propagandne namene.

Investicija v propagiranje izdelkov tega podjetja so samo na ameriškem tržišču leta 1965 znašale 6,1 milij. \$, prodaja motornih koles pa se je od leta 1960 dvignila od pol milijona na 80 milij. \$ v letu 1965. Danes ima

Honda v svojih rokah 70 % prodaje motornih koles v ZDA.

Jasno je, da je to možno doseči le s prilagoditvijo reklame povprečnemu nivoju izobrazbe članov neke družbene skupnosti (vendar ne z vulgarno in nelejalno reklamo), predvsem pa tiste kjer žal postajajo tržne blagovne zakonitosti alfa in omega.

Postavlja pa se osnovno vprašanje, ki ni samo ekonomske, ampak tudi politične narave: ali verovanje v zakon vrednosti kot usmerjevalca investiranja, proizvodnje materialnih dobrin in hkrati delitve družbenega dohodka z njemu lastno stihijo ni tisto, kar reklamo predstavlja kot kapitalistični tujek v socializmu, ki se ne sklada z načeli socialistične morale in vzrok take situacije na področju propagande, ali pa so to ustvarjalci reklamnih oglasov, ki hočejo agresivno in poneumljajočo reklamo? Posebnega odgovora prav na to ni potrebno dajati. Tržno blagovno gospodarstvo nujno nosi s sabo tudi poplavo propagandnih letakov in raznih načinov izražanja, nosilo ga bo pa najbrž še več, želimo pa lahko samo to, da ta reklama ne bo žalila človečnih vrednot in človečnosti sploh.

Marjan Horvat

In če bo človek v družbi izobilja materialnih dobrin (precej po zaslugi reklame) postal stvar med stvarmi, to menda tistih, ki imajo na skrbi večjo prodajo, ne zanima. Ker je reklama, kot meni tudi tov. Horvat, sila, ki si ji nihče ne more izogniti in deluje torej nimo naše volje in hotenja, lahko trdim (ne da bi se bal Marxove zamere), da jugoslovansko tržno gospodarstvo obdaja nov fetiš — reklama.

Izogniti se ji morda res ni mogoče, lahko pa se ji upreš še predno te je s svojo hrupnostjo, banalnostjo in vsiljivostjo zaslužila.

Franc Križaj

Zahvale

Sodelavcem iz orodjarne se iskreno zahvaljujem za podarjeno cvetje moje-mu pokojnemu očetu.

Ivan Žižek

Sodelavkam montaže, ki so ob smrti moje mame podarile venec, iskrena hvala.

Rozí Bezek

Vsem sodelavcem montaže, ki so ob smrti moje dobre mame sočustvovali z menoj, ji poklonili cvetje in jo spremili na njeni zadnji poti, iskrena hvala.

Nežka Benedek

Nenadomestljiva je zame izguba mojega dragega moža — Martina Dobovška. Vsem, ki so mi skušali lajšati trpljenje in ki so Martina spremili na njegovi zadnji poti ter mu podarili cvetje — iskrena hvala.

Fani Dobovšek

Vsem, ki so moja drago staro mamo Ivano Ilovar pospremili na njeni zadnji poti in sočustvovali z menoj, se iskreno zahvaljujem.

Milka Ilovar

Vsem sodelavcem, ki so nama ob smrti očeta izrekli sožalje in mu poklonili cvetje ter ga spremili na njegovi zadnji poti, iskrena hvala.

Jože in Stanko Vuk

KJER SE DOTIKATA VZHOD IN ZAHOD LENINGRAD — provinca Moskve

za časa Karla Velikega, je bila Praga središče kulturne Evrope. Številne dragocenosti iz tiste dobe so danes shranjene v muzejih, oziroma kot zgradbe nemo pričajo svojo zlato preteklost. Ena od največjih dragocenosti je gotovo zlata monštranca, v katero je vdelano več tisoč diamentov. Njena vrednost je neprecenljiva. Seveda so tu še najstarejše knjige Evrope, vse pisane z roko na pergament. Posebno zanimiva je najmanjša knjiga, ki ima liste velike 5 × 5 mm, debela pa je približno en milimeter; v njej je napisan Očenaš v sedmih jezikih. Posebno

lepa umetnina je kraljevi dvorec Hradčani s cerkvijo Sv. Vida, katero so gradili celih 700 let. Na Hradčane se lahko posebno s ponosom oziramo Slovenci, saj je del, kjer je sedaj rezidenca predsednika republike, preurejal naš arhitekt — Plečnik. Seveda je podobnih znamenitosti še mnogo. Vse pričajo o bogastvu srednjeveške Prage ter o bogastvu srednjeveške kulture.

Konec je potovanja. Poslovljamo se od Prage. Vprašujemo se: Zlata Praga, kje si? Zdiš se mi kot prekrita s sivim prahom stoletij.

Stane Korenjak